

Upomnienie rektorskie

Radosław Giętkowski

Doktor habilitowany nauk, profesor Uniwersytetu Gdańskiego. Od 2015 r. Rzecznik Dyscyplinarny powołany przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

✉ radoslaw.gietkowski@ug.edu.pl

<https://orcid.org/0000-0002-0678-5369>

Rector's Warning

The rector's warning is a simplified and informal way of reacting to minor disciplinary offenses committed by academic teachers, students and PhD students. The legal regulation of the rector's warning is quite laconic, and therefore the application of this institution may cause doubts in practice. The article discusses: procedural situations in which the rector's warning is used, the substantive legal basics of application of this warning and the procedure in which it is adjudicated. The issues of the enforceability of the act of punishment and obliteration of punishment are also presented. The author also formulates de lege ferenda conclusions.

Słowa kluczowe: odpowiedzialność dyscyplinarna, nauczyciele akademicy, studenci, rektor, upomnienie

Key words: disciplinary liability, academic teachers, students, rector, warning

[https://doi.org/10.32082/fp.5\(67\).2021.452](https://doi.org/10.32082/fp.5(67).2021.452)

1. Wprowadzenie

Odpowiedzialności dyscyplinarnej w systemie szkolnictwa wyższego podlegają nauczyciele akademicy, studenci i doktoranci. Odpowiedzialność dyscyplinarną nauczycieli akademickich reguluje rozdział 1 działu VII Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce¹ (dalej: p.s.w.n.) oraz wydane na jej podstawie Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 25 września 2018 r. w sprawie szczegółowego trybu prowadzenia mediacji, postępo-

wania wyjaśniającego i postępowania dyscyplinarnego w sprawach odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich, a także sposobu wykonywania kar dyscyplinarnych i ich zatarcia² (dalej: r.n.a.). Odpowiedzialność dyscyplinarna studentów unormowana jest zaś w rozdziale 2 działu VII p.s.w.n. oraz w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 28 września 2018 r. w sprawie szczegółowego trybu postępowania wyjaśniającego i dyscyplinarnego w sprawach studentów, a także sposobu wykonywania kar dyscyplinarnych

1 Tekst jedn. Dz.U. 2021, poz. 478 z późn. zm.

2 Dz.U. poz. 1843.

i ich zatarcia³ (dalej: r.s.). Regulacja odpowiedzialności dyscyplinarnej doktorantów jest z kolei bardzo zdawkowa i zawiera się w jednym artykule p.s.w.n. (art. 322), w którym ustawodawca w szczególności nakazuje do tej odpowiedzialności stosować odpowiednio przepisy dotyczące odpowiedzialności dyscyplinarnej studentów. W związku z tym odesłaniem doktoranci zostaną pominięci w dalszych rozważaniach, a do ich odpowiedzialności dyscyplinarnej należy odpowiednio odnieść to, co zostanie przedstawione na temat odpowiedzialności studentów.

Typową formą reakcji na informację o możliwości popełnienia przewinienia dyscyplinarnego przez nauczyciela akademickiego lub studenta jest wszczęcie przez rzecznika dyscyplinarnego sformalizowanego postępowania wyjaśniającego, które co do zasady kończy się skierowaniem do komisji dyscyplinarnej wniosku o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego (wniosku o ukaranie). Do ukarania dochodzi natomiast po przeprowadzeniu przez komisję rozprawy. Przepisy przewidują jednak uproszczoną formę reakcji na przewinienie dyscyplinarne mniejszej wagi w postaci nałożenia przez rektora kary upomnienia poza postępowaniem dyscyplinarnym, a nawet bez konieczności przeprowadzania postępowania wyjaśniającego. Prawna konstrukcja upomnienia rektorskiego jest przy tym w swej istocie identyczna na gruncie regulacji ustanowionych dla nauczycieli akademickich i dla studentów, co pozwala na omówienie tego upomnienia jako jednej instytucji prawnej. Jedyną tak naprawdę znaczącą różnicą między upomnieniem wymierzonym przez rektora nauczycielom akademickim a upomnieniem stosowanym wobec studentów jest odmienna droga odwoławcza, tzn. nauczyciel akademicki ukarany upomnieniem przez rektora może wnieść odwołanie do sądu pracy, a ukarany student – do komisji dyscyplinarnej.

Jako *ratio legis* instytucji upomnienia rektorskiego wskazuje się przede wszystkim względy ekonomii procesowej⁴. Zasadne wydaje się dążenie do tego, by

w przypadku najdrobniejszych przewinień postępowanie w sprawach dyscyplinarnych prowadzić jak najszybciej, przy minimum formalności i zaangażowaniu jak najmniejszej liczby podmiotów. Słusznie też zwraca się uwagę na to, że kierowanie na drogę postępowania dyscyplinarnego spraw o niewielkim ciężarze gatunkowym może prowadzić do obniżenia powagi tego postępowania, a w konsekwencji i jego oddziaływania wychowawczego⁵. Z drugiej strony zauważa się, że upomnienie rektorskie nie zawsze w istotny sposób przyspiesza postępowanie z powodu wnoszenia odwołań od decyzji rektora, a ponadto dopuszczalność wymierzania przez rektora kary w odformalizowanym postępowaniu może stwarzać pokusę do uniknięcia wyjaśnienia sprawy⁶.

Jeśli chodzi o charakter prawny upomnienia rektorskiego, może pojawić się wątpliwość, czy jest ono karą dyscyplinarną, skoro wymierza się je poza postępowaniem dyscyplinarnym, które p.s.w.n. wprost wiąże tylko z komisją dyscyplinarną⁷. Za tym, że omówione upomnienie należy uznawać za karę dyscyplinarną, przemawia w szczególności to, że można je wymierzyć wyłącznie za przewinienie dyscyplinarne, w postępowaniu w sprawie dyscyplinarnej, aczkolwiek innym niż postępowanie dyscyplinarne w ścisłym znaczeniu⁸, oraz to, że przepisy przewidujące nakładanie

2012, s. 777; A. Bocheńska, *Uprawnienia rektora w związku z postępowaniem dyscyplinarnym wobec nauczyciela akademickiego*, „Białostockie Studia Prawnicze” 2020, vol. 25, nr 1, s. 39.

5 Zob. J. Wróblewski, *Z zagadnień dyscyplinarnych w szkole wyższej*, „Życie Szkoły Wyższej” 1954, nr 12, s. 64.

6 Zob. R. Giętowski, *Odpowiedzialność dyscyplinarna nauczycieli akademickich z perspektywy rzeczników dyscyplinarnych i członków komisji dyscyplinarnych*, „Administracja. Teoria – Dydaktyka – Praktyka” 2016, nr 3, s. 30.

7 Zob. art. 278 ust. 1, art. 287 ust. 6 pkt 1 w zw. z art. 293 ust. 1 i art. 314 ust. 1 p.s.w.n.

8 Można jednak mówić w tym przypadku o postępowaniu dyscyplinarnym *sensu largo* – por. K. Kurzępa-Dedo, *Odpowiedzialność dyscyplinarna nauczycieli akademickich* (w:) S. Waltoś, A. Rozmus (red.), *Szkolnictwo wyższe w Polsce. Ustrój. Prawo. Organizacja*, wyd. 4, Warszawa 2016, s. 426 i K. Kurczewska, *Odpowiedzialność dyscyplinarna studentów* (w:) S. Waltoś, A. Rozmus (red.), *Szkolnictwo...*, s. 493 (obie Autorki posługują się pojęciem „postępowanie dyscypli-

3 Dz.U. poz. 1882.

4 Zob. M. Tyszka, *Odpowiedzialność dyscyplinarna studentów. Problemy stosowania unormowań*, „Problemy Prawa i Administracji” 2011, nr 1, s. 85; K. Wiak (w:) M. Pyter (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, Warszawa

przez rektora kary upomnienia zawarte są w dziale VII p.s.w.n. zatytułowanym *Odpowiedzialność dyscyplinarna*⁹. Jednoznacznie zaś przesądzają to przepisy art. 287 ust. 6 pkt 2 p.s.w.n. oraz § 7 ust. 1, ust. 2 pkt 2 i § 13 ust. 1 pkt 2 r.n.a., które stanowią o wniosku do rektora „o ukaranie karą, o której mowa w art. 276 ust. 1 pkt 1 ustawy”. Przepis art. 276 ust. 1 p.s.w.n. zawiera tymczasem katalog kar dyscyplinarnych, a w pkt. 1 wymienia upomnienie.

VI działu czwartego Ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. – Kodeks pracy¹¹ (dalej: k.p.). Porządkowa kara upomnienia, tak jak upomnienie rektorskie, nakładana jest jednoosobowo przez zwierzchnika, za nie najważniejsze naruszenia, po wcześniejszym wysłuchaniu osoby, która ma być ukarana, i w odformalizowanej procedurze. Upomnienie rektorskie dodatkowo upodobniło do niej wprowadzenie przez p.s.w.n. trybu odwoławczego do sądu pracy zamiast – jak dotych-

Kara upomnienia nakładana przez rektora jest karą dyscyplinarną, a nie karą z obszaru prawa pracy.

Jednocześnie zauważa się, że kara upomnienia stosowana przez rektora wobec nauczycieli akademickich przypomina wymierzaną przez pracodawcę porządkową karę upomnienia¹⁰ unormowaną w rozdziale

narne przed rektorem”). Por. także B. Oręziak, *Kilka uwag dotyczących problematyki prawa i postępowania dyscyplinarnego studentów i doktorantów na podstawie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym*, „Młody Jurysta” 2018, nr 3, s. 26–27.

9 Por. A. Bocheńska, *Uprawnienia...*, s. 38 (Autorka stoi wszakże na stanowisku, że kara upomnienia nakładana przez rektora tylko ma charakter dyscyplinarny, ale karą dyscyplinarną nie jest); K. Banasik, *Kara upomnienia za przewinienia dyscyplinarne nauczycieli akademickich*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2020, nr 7–8, s. 129. Zob. także A. Gutkowska, *Upomnienie rektorskie – kara dyscyplinarna czy porządkowa? Problemy na tle dwuinstancyjności postępowania* (w:) A. Gutkowska (red.), *Odpowiedzialność dyscyplinarna studentów. Nowe wyzwania, stare problemy*, „Studia Iuridica” 2020, t. 84, s. 165–166; wyrok NSA z dnia 20 stycznia 2012 r., I OSK 2028/11, LEX nr 1145082.

10 Zob. P. Wąchal (w:) M. Czuryk, M. Karpiuk, J. Kostrubiec (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym po nowelizacji. Komentarz praktyczny*, Warszawa 2015, s. 202; P. Wojciechowski (w:) J. Woźnicki (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, Warszawa 2019, s. 741; A. Bocheńska, *Uprawnienia...*, s. 38–40 (podobieństwo upomnienia rektorskiego do porządkowej kary upomnienia z Kodeksu pracy prowadzi autorkę nawet do wniosku, że to pierwsze ma charakter kary porządkowej, aczkolwiek nie jest z nią tożsame, „i stanowi

czas – do komisji dyscyplinarnej. Kara upomnienia nakładana przez rektora jest jednak karą dyscyplinarną, a nie karą z obszaru prawa pracy, gdyż ustawodawca nie przewiduje w p.s.w.n. odpowiedzialności porządkowej¹², a zresztą gdyby nawet przewidywał taką odpowiedzialność za przewinienie dyscyplinarne, to byłaby ona szczególnym rodzajem odpowiedzialności dyscyplinarnej, a nie odpowiedzialności porządkowej właściwej dla prawa pracy¹³. Poza tym na rzecz stanowiska, że kara upomnienia stosowana przez rektora wobec nauczycieli akademickich jest karą dyscyplinarną, przemawiają te same argumenty, które nakazały uznać taki charakter tej kary w kontekście okoliczności, że wymierza się ją poza postępowaniem dyscyplinarnym *sensu stricto*.

karę o innym charakterze niż kara upomnienia określona w katalogu kar dyscyplinarnych”); E. Ura (w:) K.W. Baran (red.), *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, Warszawa 2020, s. 488 i 489 (Autorka pisze nawet o „nakładaniu kary porządkowej przez rektora”).

11 Tekst jedn. Dz.U. 2020, poz. 1320 z późn. zm.

12 Por. E. Ura (w:) K.W. Baran (red.), *Akademickie prawo zatrudnienia...*, s. 488.

13 Bliżej zob. R. Giętkowski, *Odpowiedzialność dyscyplinarna w prawie polskim*, Gdańsk 2013, s. 45–46 z przywołaną tam literaturą. Na temat relacji między odpowiedzialnością dyscyplinarną a odpowiedzialnością porządkową z k.p. zob. ponadto tamże, s. 131–142.

2. Sytuacje procesowe, w których stosuje się upomnienie rektorskie

De lege lata rektor (a także, jak się wydaje, działający z jego upoważnienia właściwy prorektor) może zastosować karę upomnienia w trzech sytuacjach procesowych:

1. gdy poweźmie wiadomość o możliwości popełnienia przewinienia dyscyplinarnego mniejszej wagi i nie zdecyduje się skierować sprawy do rzecznika dyscyplinarnego lub do mediacji, przy czym ta ostatnia możliwość dotyczy tylko nauczycieli akademickich (art. 282 i art. 312 ust. 1 p.s.w.n.);
2. gdy rzecznik dyscyplinarny ds. nauczycieli akademickich (brakuje analogicznej regulacji w odniesieniu do rzecznika ds. studentów) przed wszczęciem postępowania wyjaśniającego w sprawie danego czynu stwierdzi, że ten czyn stanowi przewinienie dyscyplinarne mniejszej wagi, uzasadniający wystąpienie do rektora z wnioskiem o ukaranie karą upomnienia, i z takim wnioskiem wystąpi (§ 7 ust. 1 i ust. 2 pkt 2 r.n.a.);
3. gdy rzecznik dyscyplinarny po wszczęciu postępowania wyjaśniającego stwierdzi, że czyn, którego dotyczy to postępowanie, stanowi przewinienie mniejszej wagi i wystąpi do rektora z wnioskiem o ukaranie karą upomnienia (art. 287 ust. 6 pkt 2 p.s.w.n. oraz § 13 ust. 1 pkt 2 r.n.a. i § 11 ust. 1 pkt 2 r.s.¹⁴),

przy czym rzecznikiem dyscyplinarnym, który uprawniony jest do skierowania do rektora wniosku o ukaranie, może być zarówno rzecznik powołany

14 Co prawda przywołany przepis r.s. nie precyzuje, że rzecznik dyscyplinarny składa do rektora wnioski o wymierzenie kary upomnienia, gdy stwierdzi, że przewinienie dyscyplinarne ma charakter mniejszej wagi, ale wynika to z art. 312 ust. 1 p.s.w.n., który przyznaje rektorowi kompetencję do wymierzenia studentowi takiej kary właśnie za przewinienie mniejszej wagi – por. J. Adamczuk, *Postępowanie dyscyplinarne wobec studentów i doktorantów* (w:) A. Szadok-Bartuń (red.), *Nowe prawo o szkolnictwie wyższym a podmiotowość studenta*, Wrocław 2007, s. 215 (z tym że Autorka nie stoi na stanowisku, że wyłącznie stwierdzenie przewinienia mniejszej wagi może uzasadniać wniosek do rektora o ukaranie); P. Wojciechowski (w:) J. Woźnicki (red.), *Prawo...*, s. 884.

przez rektora, jak i rzecznik powołany przez ministra właściwego ds. szkolnictwa wyższego i nauki¹⁵ (zob. § 1 pkt 8 r.n.a.; rzeczników dyscyplinarnych ds. studentów zawsze zaś powołuje rektor – art. 309 ust. 1 p.s.w.n.).

Dopuszczalność stosowania upomnienia rektorskiego w reakcji na przewinienia studentów w pierwszej z wymienionych sytuacji procesowych bywa jednak czasem kwestionowana w literaturze¹⁶. O ile bowiem w rozdziale p.s.w.n. poświęconym odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich znajdziemy przepis art. 282, który wprost przesądza to, jakie czynności może podjąć rektor po powzięciu informacji o możliwości popełnienia przewinienia dyscyplinarnego, wymieniając m.in. nałożenie kary upomnienia, o tyle nie ma i nie było w poprzednio obowiązujących ustawach odpowiednika tego przepisu w rozdziale dotyczącym odpowiedzialności dyscyplinarnej studentów. W rozdziale tym zawarty jest tylko przepis, który ogólnie stanowi, że za przewinienie mniejszej wagi rektor może wymierzyć studentowi karę upomnienia, bez odniesienia tego uprawnienia do jakiegokolwiek sytuacji procesowej (art. 312 ust. 1 p.s.w.n.), oraz umiejscowiony w odrębnym artykule przepis, zgodnie z którym rzecznik dyscyplinarny może, po przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego, złożyć wniosek do rektora o wymierzenie kary upomnienia (art. 313 ust. 2 p.s.w.n.). Analogicznie było pod rządami obowiązującej poprzednio Ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym¹⁷, dalej: p.s.w. (zob. art. 214 ust. 2 i art. 216 ust. 2). Doprowadziło to

15 W przypadku wystąpienia przez rzecznika dyscyplinarnego powołanego przez ministra z wnioskiem o ukaranie karą upomnienia ustalenie, który rektor jest właściwy do nałożenia kary, powinno następować według reguł określonych w stosowanym *per analogiam* § 2 ust. 1 i 2 r.n.a. (por. P. Wojciechowski (w:) J. Woźnicki (red.), *Prawo...*, s. 733, z tym że autor nie widzi potrzeby korzystania z analogii). Zastosowanie tych reguł wprost jest wyłączone z uwagi na to, że wspomniany przepis wyznacza tylko miejsce prowadzenia postępowania wyjaśniającego i postępowania dyscyplinarnego w pierwszej instancji. Nakładanie przez rektora kary upomnienia ma natomiast miejsce poza tymi postępowaniami.

16 Zob. M. Tyszka, *Odpowiedzialność...*, s. 85; M. Gałązka (w:) M. Pyter (red.), *Prawo...*, s. 1030–1031; M. Wielec (w:) M. Czuryk, M. Karpiuk, J. Kostrubiec (red.), *Prawo...*, s. 292.

17 Tekst jedn. Dz.U. 2017, poz. 2183 z późn. zm.

niektórych autorów do konkluzji, że rektor może ukarać studenta upomnieniem jedynie na wniosek rzecznika dyscyplinarnego złożony po przeprowadzeniu przez niego postępowania wyjaśniającego.

Przeciwko przedstawionej interpretacji przemawia wykładnia systemowa. W artykule, w którym ustanawia się ogólną kompetencję rektora do nakładania kary upomnienia, wymienione są także inne działania, do podejmowania których rektor jest uprawniony, w szczególności w bezpośredniej reakcji na wiadomość o popełnieniu przez studenta przewinienia dyscyplinarnego, takie jak niezwłoczne polecenie

wniosek i zgodnie z tym wnioskiem¹⁸. Trudno bowiem, by rzecznik dyscyplinarny, który działa na polecenie rektora (zob. art. 313 ust. 1 p.s.w.n.), był uprawniony do zaskarżania decyzji rektora. Zresztą nie ma on też możliwości zaskarżenia odmowy zatwierdzenia przez rektora wydanego przez siebie postanowienia o umorzeniu postępowania wyjaśniającego (zob. art. 313 ust. 3 p.s.w.n.). Wreszcie pewną wskazówką interpretacyjną co do art. 312 ust. 1 p.s.w.n. może być dotyczący nauczycieli akademickich, przywołany już art. 282 tej ustawy. W związku z tym, że oba te przepisy umiejscowione są tym samym dziale ustawy (dziale VII

Rektor może karać studentów upomnieniem, nie polecając wcześniej rzecznikowi dyscyplinarnemu wszczęcia postępowania wyjaśniającego.

przeprowadzenia postępowania wyjaśniającego czy towarzyszące takiemu poleceniu zawieszenie studenta w prawach studenta, przy czym przepisy przewidujące te działania stanowią samodzielną podstawę prawną do ich podjęcia. Przepis mówiący o wniosku rzecznika dyscyplinarnego zawarty jest zaś w znajdującym się dalej artykule w całości dotyczącym postępowania wyjaśniającego prowadzonego przez rzecznika dyscyplinarnego. Świadczy to o intencji ustawodawcy, by uprawnieniu rektora do wymierzenia studentowi kary upomnienia nadać samodzielny charakter i nie wiązać go tylko z postępowaniem wyjaśniającym uruchamianym po powzięciu przez rektora informacji o popełnieniu przewinienia dyscyplinarnego. Gdyby było inaczej, ustawodawca w art. 312 ust. 1 p.s.w.n. odesłałby do art. 313 ust. 2, wskazując, że kara upomnienia może być wymierzona w przypadku, o którym mowa w tym drugim przepisie, albo regulacje z art. 312 ust. 1 przeniósłby do art. 313 ust. 2. Nie przekonuje także podnoszony argument, że od decyzji rektora o ukaraniu upomnieniem nie przysługuje odwołanie rzecznikowi dyscyplinarnemu, co ma wskazywać na to, iż rzecznik nie ma interesu procesowego w zaskarżeniu decyzji, która może być wydana tylko na jego

zatytułowanym „Odpowiedzialność dyscyplinarna”), wskazana jest interpretacja sprzyjająca spójności treści tego działu, a nie ma żadnych racjonalnych powodów, dla których rektor mógłby nakładać na nauczyciela akademickiego karę upomnienia bez wcześniejszego przeprowadzenia postępowania wyjaśniającego, a nie miałby takiego uprawnienia w stosunku do studentów. Podsumowując, należy zatem przyjąć, że także na studentów rektor może nakładać karę upomnienia, nie polecając wcześniej rzecznikowi dyscyplinarnemu wszczęcia postępowania wyjaśniającego¹⁹.

Zaznaczyć przy tym trzeba, że samodzielne nakładanie przez rektora kary upomnienia za przewinienie dyscyplinarne mniejszej wagi jest tylko jego uprawnieniem, a nie obowiązkiem. Świadczy o tym użycie przez ustawodawcę w art. 282 i art. 312 ust. 1 p.s.w.n. zwrotu „rektor może”²⁰. Gdy więc rektor po uzyskaniu

18 Zob. M. Gałązka (w:) M. Pyter (red.), *Prawo...*, s. 1031.

19 Por. np. R. Giętkowski, *Odpowiedzialność dyscyplinarna studentów Uniwersytetu Gdańskiego. Procedury. Przepisy. Orzecznictwo*, Gdańsk 2011, s. 15–16.

20 Por. Ł. Pohl, *Wokół sporu o adekwatny poziom odczytywania prawa – LEX czy IUS? (Na przykładzie dyskusji o liczbie*

informacji o podejrzeniu popełnienia przewinienia dyscyplinarnego sam stwierdzi, że jest ono przewinieniem mniejszej wagi, tylko może, a nie musi wymierzyć za nie karę upomnienia, choć zasadą powinno być korzystanie z tego uprawnienia. Swoboda rektora co do podjęcia decyzji w tej kwestii jest wszakże wyłączona w dwóch przypadkach. Po pierwsze, zgodnie z art. 312 ust. 3 p.s.w.n. w przypadku popełnienia przez studenta czynu, o którym mowa w art. 287 ust. 2 pkt 1–5 (chodzi o naruszenie cudzych praw autorskich lub praw pokrewnych albo o dokonanie oszustwa naukowego), „rektor niezwłocznie poleca przeprowadzenie postępowania wyjaśniającego”. Stanowcze sformułowanie tego przepisu oznacza, że rektor nie może w inny sposób zareagować na podejrzenie popełnienia przewinienia, czyli nie może np. samodzielnie wymierzyć kary upomnienia. Po drugie, trzeba przyjąć, że przeszkodą do samodzielnego wymierzenia tej kary za dany czyn jest okoliczność, iż w sprawie tego czynu toczy się wszczęte wcześniej postępowanie lub prawomocnie zostało ono zakończone. Oznacza to, że jeśli w sprawie tego samego czynu wszczął wcześniej postępowanie rzecznik dyscyplinarny (a w sprawach nauczycieli akademickich może on wszcząć postępowanie wyjaśniające także z urzędu – zob. art. 285 ust. 1 p.s.w.n.), rektor nie może z własnej inicjatywy podjąć postępowania zmierzającego do wymierzenia kary upomnienia. W odniesieniu do spraw nauczycieli akademickich wynika to z art. 17 § 1 pkt 7 Ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego²¹, dalej: k.p.k., którego przepisy art. 305 p.s.w.n. nakazuje stosować odpowiednio, w zakresie nieuregulowanym w tej ustawie, do postępowań w sprawach odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich²². W przypadku studentów wynika to z kolei

trybów składania wniosku o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego wobec nauczyciela akademickiego obwinionego przez rzecznika dyscyplinarnego o popełnienie przewinienia dyscyplinarnego mniejszej wagi), „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2018, nr 3, s. 13; P. Wojciechowski (w:) J. Woźnicki (red.), *Prawo...*, s. 730. Odmiennie E. Ura (w:) W. Sanetra, M. Wierzbowski (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, Warszawa 2013, s. 484.

21 Tekst jedn. Dz.U. 2021, poz. 534 z późn. zm.

22 Rozwiązania tego nie zauważa P. Wojciechowski, twierdząc, że może dojść do dyscyplinarnego ukarania nauczyciela

z art. 307 ust. 2 p.s.w.n., który stanowi, że za ten sam czyn student nie może być ukarany jednocześnie przez rektora i komisję dyscyplinarną.

Nieco inaczej jest, gdy z wnioskiem o wymierzenie kary upomnienia wystąpi do rektora rzecznik dyscyplinarny. Generalnie należy zgodzić się z poglądem, że nawet w przypadku wniosku rzecznika to rektor jest organem decydującym o nałożeniu tej kary²³. Co więcej, przepis § 8 ust. 6 r.n.a. przewiduje sytuację, że rektor może nie uwzględnić wniosku rzecznika skierowanego przed wszczęciem postępowania wyjaśniającego, który to przepis – z mocy § 13 ust. 3 r.n.a. – znajduje odpowiednie zastosowanie do wniosku rzecznika sporządzonego już po wszczęciu postępowania wyjaśniającego. Organ, który powołał rzecznika dyscyplinarnego (co do zasady jest nim rektor), poleca wtedy innemu rzecznikowi wszczęcie postępowania wyjaśniającego (w razie nieuwzględnienia wniosku rzecznika wydanego już po wszczęciu postępowania wyjaśniającego będzie to odpowiednio polecenie podjęcia na nowo postępowania wyjaśniającego, gdyż nie można w tej samej sprawie wszcząć postępowania, które już zostało wcześniej wszczęte). Rektor może się zatem nie zgodzić z oceną sprawy dyscyplinarnej, dokonanej przez rzecznika dyscyplinarnego, może np. uważać, że mimo iż dane przewinienie ma charakter mniejszej wagi, z pewnych względów sprawa powinna być rozpatrzona przez komisję dyscyplinarną. Wspomniane polecenie dla innego rzecznika może być wszakże wydane tylko raz. Gdy drugi rzecznik dyscyplinarny ponownie zawnioskuje o zastosowanie upomnienia rektorskiego, rektor może pozostawić sprawę bez dalszego biegu, jeżeli uważa, że czyn nie wypełnia w ogóle znamion przewinienia dyscyplinarnego. Jeśli jednak w przekonaniu rektora mamy do czynienia z przewinieniem dyscyplinarnym, zasadne jest, by orzekł on upomnienie, choćby nawet nie podzielał stanowiska rzecznika, że jest to tylko przewinienie mniejszej wagi – aby zrealizować podstawową zasadę odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich, wyrażoną w art. 275 ust. 1 p.s.w.n., zgodnie z którą nauczyciel akademicki

akademickiego i przez rektora, i przez komisję – zob. P. Wojciechowski (w:) J. Woźnicki (red.), *Prawo...*, s. 748.

23 Tak tamże, s. 740 i 868.

podlega tej odpowiedzialności za popełnione przewinienia dyscyplinarne. W przeciwnym bowiem razie nauczyciel akademicki uniknąłby w ogóle odpowiedzialności dyscyplinarnej. Podobnie jest w przypadku, gdy wniosek o ukaranie karą upomnienia skieruje do rektora rzecznik dyscyplinary ds. studentów, z tą istotną różnicą, że przepisy dotyczące odpowiedzialności dyscyplinarnej studentów nie przewidują wydania przez rektora polecenia innemu rzecznikowi, co oznacza – jak należałoby przyjąć – że rektor takiej możliwości nie ma²⁴.

Dodajmy jeszcze, że rektor nie może – ani z własnej inicjatywy, ani na wniosek rzecznika dyscyplinarnego – ukarać karą upomnienia samego siebie, a to z uwagi na zasadę *nemo iudex in causa sua*²⁵. W p.s.w.n. brakuje też odpowiednika art. 149 ust. 1 p.s.w.n., stanowiącego, że ministrowi właściwemu ds. szkolnictwa wyższego w postępowaniu wyjaśniającym i dyscyplinarnym przysługują uprawnienia rektora, jeśli przewinienie jest zarzucane rektorowi, i z którego to przepisu wyprowadzono uprawnienie ministra do nakładania na rektorów kary upomnienia za przewinienia dyscyplinarne mniejszej wagi²⁶. Obecnie zatem przewi-

nienia dyscyplinarne rektorów nie mogą być karane karą upomnienia wymierzaną poza postępowaniem dyscyplinarnym. Wydaje się, że rektor nie powinien też z własnej inicjatywy nakładać kary upomnienia na innych niż on sam nauczycieli akademickich wymienionych w art. 277 ust. 3 p.s.w.n., w sprawach czynów których właściwy jest rzecznik dyscyplinary powołany przez ministra, a nie przez rektora²⁷. Są to nauczyciele akademicy pełniący funkcje przewodniczącego uczelnianej komisji dyscyplinarnej, przewodniczącego i członka komisji dyscyplinarnej przy Radzie Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz przewodniczącego i członka komisji dyscyplinarnej przy ministrze. Chodzi tu o zapewnienie im gwarancji niezależności i ochrony przed nieuzasadnionymi zawiadomieniami o popełnieniu przez nich przewinień dyscyplinarnych.

3. Materialnoprawne przesłanki stosowania upomnienia rektorskiego

Przechodząc do materialnoprawnych przesłanek stosowania upomnienia rektorskiego, jeszcze raz trzeba podkreślić, że może być ono orzeczone wyłącznie za przewinienie dyscyplinarne mniejszej wagi. Ani p.s.w.n., ani wydane na jej podstawie przepisy nie wyjaśniają, co należy rozumieć pod tym pojęciem. Nie ulega wątpliwości, że przewinienia mniejszej wagi to czyny, które w niewielkim stopniu uchybiają obowiązkom lub godności nauczyciela akademickiego czy studenta, ale nie w stopniu znikomym, ponieważ znikomość stopnia społecznej szkodliwości przewinienia dyscyplinarnego jest negatywną przesłanką procesową w postępowaniu w sprawie dyscyplinarnej (zob. art. 294 ust. 3 pkt 1 p.s.w.n., także w zw. z § 7 ust. 1, § 13 ust. 1, § 19 ust. 1 pkt 1 i § 41 ust. 2 pkt 2 r.n.a. oraz § 11 ust. 2, § 13 ust. 5 i § 22 ust. 3 r.s. w zw. z art. 17

24 Odmienne – jak się zdaje – S. Patyra (w): M. Czuryk, M. Karpiuk, J. Kostrubiec (red.), *Prawo...*, s. 296 (Autor pisze, że w sytuacji „odmowy zatwierdzenia” wniosku rzecznika dyscyplinarnego sprawa będzie skierowana do komisji dyscyplinarnej; nie dość, że przepisy nie przewidują czegoś takiego jak zatwierdzenie czy odmowa zatwierdzenia wniosku rzecznika, to trzeba jeszcze uznać tę wypowiedź za skrót myślowy, albowiem rektor nie ma uprawnienia do kierowania sprawą do komisji dyscyplinarnej, a zrobić to może tylko rzecznik dyscyplinary po przeprowadzeniu postępowania wyjaśniającego – zob. art. 314 ust. 1 p.s.w.n.); P. Wojciechowski (w): J. Woźnicki (red.), *Prawo...*, s. 884. Obaj autorzy nie podają przy tym podstawy prawnej dla akceptowanej przez nich możliwości działania rektora.

25 Por. A. Wiktorowska, P. Wajda (w): W. Sanetra, M. Wierzbowski (red.), *Prawo...*, s. 327.

26 Zob. tamże, s. 327; E. Ura (w): K.W. Baran (red.), *Akademickie prawo pracy. Komentarz do art. 107-158 oraz 196-201a i 226 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym*, Warszawa 2015, s. 273; D. Mucha (w): P. Chmielnicki, P. Stec (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, LEX/el. 2017, komentarz do art. 141, pkt 7; Ł. Pohl, *Wokół...*, s. 12, przyp. 15; wyrok NSA z dnia 20 stycznia 2012 r., I OSK 2028/11, cyt. wyżej.

Ścisłe rzecz biorąc, wskazane uprawnienie ministra nie wynikało wprost z przywołanego przepisu, ale z wnioskowania w drodze dopuszczalnej analogii na korzyść sprawcy, gdyż kara upomnienia za przewinienia drobnej wagi wymierzana jest poza wymienionymi we wspomnianym przepisie postępowaniem wyjaśniającym i dyscyplinarnym – por. P. Wąchal (w): M. Czuryk, M. Karpiuk, J. Kostrubiec (red.), *Prawo...*, s. 203.

27 Odmienne K. Banasik, *Kara...*, s. 127.

§ 1 pkt 3 k.p.k.)²⁸. W ustaleniu stopnia uchybienia obowiązkom lub godności może natomiast pomóc wykorzystany w drodze analogii dorobek nauki prawa karnego, należącego – tak jak prawo dyscyplinarne – do prawa represyjnego, a wypracowany w odniesieniu do bardzo podobnego pojęcia, jakim jest wypadek mniejszej wagi. Korzystając z tego dorobku, uznaje się, że na ocenę, czy przewinienie ma charakter mniejszej wagi, wpływają zarówno jego elementy przedmiotowe (np. rodzaj naruszonego dobra prawnego, charakter i rozmiar wyrządzonej lub grożącej szkody czy sposób działania sprawcy), jak i podmiotowe (np. forma winy, pobudki, cele i motywy sprawcy)²⁹. Elementy te muszą przy tym przybierać formę pozwalającą na zakwalifikowanie czynu jako przewinienie mniejszej wagi, np. stopień winy sprawcy powinien być raczej niewielki³⁰, a jego motywy działania usprawiedliwione. Potrzebna jest jednak całościowa ocena czynu, wobec czego stwierdzenie, że jeden z jego elementów nie uzasadnia wspomnianej kwalifikacji, nie przesądza jeszcze, że kwalifikacja ta jest w ogóle niemożliwa.

Z uwagi na to, że rektor – inaczej niż sąd, który może ukształtować treść kary stosownie do występujących w wypadku mniejszej rangi okoliczności łagodzących i obciążających – zawsze wymierza taką samą karę upo-

mnienia, zasadne jest, by przy ocenie, czy dany czyn jest przewinieniem mniejszej wagi, poza elementami czynu brane też były pod uwagę elementy podmiotowe dotyczące samego sprawcy, będące w istocie okolicznościami łagodzącymi i obciążającymi przy wymiarze kary, takie jak np. dotychczasowa niekaralność dyscyplinarna, opinia o sprawcy czy jego zachowanie po popełnieniu czynu³¹. Trafnie się również podnosi, że niedozwolone jest kwalifikowanie czynu jako przewinienia mniejszej wagi z powodu trudności w ustaleniu, czy w ogóle został on popełniony albo wątpliwości w ocenie materiału dowodowego³².

Do omawianej przesłanki orzeczenia upomnienia rektorskiego p.s.w.n., w stosunku do art. 141 ust. 1 p.s.w., dodała jeszcze jedną, ale wprost dotyczy ona tylko upomnienia nakładanego na nauczyciela akademickiego w sytuacji, gdy rektor nie skierował sprawy do rzecznika dyscyplinarnego. Jest nią mianowicie wskazana w art. 282 pkt 2 okoliczność, że udowodnienie winy nie wymaga przeprowadzenia postępowania wyjaśniającego. Oznacza to, że zarówno samo sprawstwo danej osoby, jak i okoliczności czynu, który jest jej przypisywany, nie mogą budzić wątpliwości, przy czym słusznie zauważa się, że dla przyjęcia, iż brak jest wątpliwości, nie jest konieczne przyznanie się sprawcy do czynu³³. Należy przyjąć, że przesłanka ta obowiązuje też wtedy, gdy rzecznik dyscyplinarny ds. nauczycieli akademickich przed wszczęciem postępowania wyjaśniającego stwierdził, że dany czyn stanowi przewinienie dyscyplinarne mniejszej wagi, zwłaszcza że § 7 ust. 1 r.n.a. dodaje, iż ma to być także czyn „uzasadniający wystąpienie do rektora z wnios-

28 Por. P. Wojciechowski (w:) J. Woźnicki (red.), *Prawo...*, s. 740 i 868. Odmienne, *contra legem*, M. Wielec (w:) M. Czuryk, M. Karpiuk, J. Kostrubiec (red.), *Prawo...*, s. 292.

29 Zob. J. Paśnik, *Odpowiedzialność nauczycieli akademickich oraz studentów w latach 1945–2006* (w:) J. Zieliński (red.), *Studia nad ustrojoznawstwem i administracją. Księga jubileuszowa Profesora Michała Teofila Staszewskiego*, Siedlce 2007, s. 324; K. Wiak (w:) M. Pyter (red.), *Prawo...*, s. 777–778; M. Gałązka (w:) tamże, s. 1031. Zob. także wypowiedzi przedstawicieli doktryny, którzy nie odwołują się do nauki prawa karnego: A. Wiktorowska, P. Wajda (w:) W. Sanetra, M. Wierzbowski (red.), *Prawo...*, s. 326; E. Ura (w:) tamże, s. 484; D. Mucha (w:) P. Chmielnicki, P. Stec (red.), *Prawo...*, komentarz art. 141, pkt 1; K. Banasik, *Kara...*, s. 125; E. Ura (w:) K.W. Baran (red.), *Akademickie prawo zatrudnienia...*, s. 482.

30 Niejednokrotnie wskazuje się, że w grę w zasadzie może wchodzić tylko wina nieumyślna – zob. J. Adamczuk, *Postępowanie...*, s. 211; D. Mucha (w:) P. Chmielnicki, P. Stec (red.), *Prawo...*, komentarz do art. 214, pkt 2; E. Ura (w:) K.W. Baran (red.), *Akademickie prawo zatrudnienia...*, s. 482.

31 W odniesieniu do odpowiedzialności dyscyplinarnej *in genere* por. R. Giętkowski, *Odpowiedzialność dyscyplinarna w prawie...*, s. 214–215 z przywołaną tam literaturą i orzecnictwem. W kontekście odpowiedzialności w szkolnictwie wyższym podobnie D. Mucha (w:) P. Chmielnicki, P. Stec (red.), *Prawo...*, komentarz do art. 214, pkt 2; P. Wojciechowski (w:) J. Woźnicki (red.), *Prawo...*, s. 740 i 868. Odmienne P. Czarnecki, *Przewinienie dyscyplinarne mniejszej wagi w prawie polskim*, „Białostockie Studia Prawnicze” 2017, vol. 22, nr 1, s. 30, a w kontekście odpowiedzialności nauczycieli akademickich K. Banasik, *Kara...*, s. 125.

32 Zob. M. Gałązka (w:) M. Pyter (red.), *Prawo...*, s. 1031.

33 Zob. M. Mucha (w:) P. Chmielnicki, P. Stec (red.), *Prawo...*, komentarz do art. 214, pkt 2.

skiem o ukaranie karą, o której mowa w art. 276 ust. 1 pkt 1 ustawy”. Biorąc pod uwagę to, że upomnienie rektorskie sosowane już po wszczęciu postępowania wyjaśniającego jest takim samym upomnieniem jak nakładane przed wszczęciem tego postępowania, ten sam wymóg co do udowodnienia winy powinien też obowiązywać, gdy rzecznik dyscyplinarny nie przeprowadził pełnego postępowania wyjaśniającego i wystąpił do rektora z wnioskiem o ukaranie upomnieniem rektorskim³⁴.

Przesłankę oczywistości winy ustawodawca sformułował tylko w odniesieniu do upomnienia rektorskiego

nałożenia kary upomnienia nie jest uzewnętrzniona w żadnym postanowieniu lub tym podobnym akcie. Można o niej wnioskować na podstawie dalszych kroków podejmowanych przez rektora. Rektor nie ma też określonego terminu na wymierzenie kary upomnienia od chwili podjęcia decyzji o zamiarze jej nałożenia. W każdej chwili może też zaniechać dalszego postępowania, jeśli uzna, że nie ma spełnionych przedstawionych powyżej przesłanek zastosowania upomnienia rektorskiego³⁶, a zakończenie postępowania przez rektora też nie wymaga wydania jakiegoś aktu oficjalnie je zamykającego.

Podstawowe gwarancje procesowe w postępowaniu przed komisją dyscyplinarną obowiązują także w postępowaniu przed rektorem.

nakładanego na nauczycieli akademickich. Trzeba jednak również uznać za niedopuszczalne nakładanie takiego upomnienia na studentów, jeśli istnieją wątpliwości co do ich winy³⁵. Stanowiłoby to naruszenie elementarnych zasad sprawiedliwości.

4. Postępowanie w przedmiocie upomnienia rektorskiego

Kolejnym zagadnieniem wymagającym omówienia jest procedura, w jakiej orzeka się upomnienie rektorskie. Procedura ta jest, jak już wspomniano, mocno uproszczona i odformalizowana. Przepisy nie przewidują żadnego formalnego jej wszczęcia – decyzja rektora o podjęciu postępowania zmierzającego do

Jedyną czynnością procesową, którą rektor musi przeprowadzić przed nałożeniem upomnienia, jest wysłuchanie nauczyciela akademickiego lub studenta, co do którego istnieje podejrzenie popełnienia przewinienia dyscyplinarnego (art. 284 ust. 1 i art. 312 ust. 1 p.s.w.n.). Wysłuchanie osoby, której czynu dotyczy postępowanie, stanowi uproszczony odpowiednik przesłuchania obwinionego przed komisją dyscyplinarną³⁷ i służy zarówno temu, by osoba, względem której ma być wymierzone upomnienie, mogła ustosunkować się do sformułowanych w stosunku do niej zarzutów i skorzystać z prawa do obrony, jak również upewnieniu się przez rektora, czy zachodzą przesłanki nałożenia kary upomnienia.

W związku z tym, że upomnienie nakładane przez rektora jest – jak ustalono – pełnowymiarową karą dyscyplinarną, a rektor, wymierzając je, działa niejako w zastępstwie komisji dyscyplinarnej, która co do zasady jest właściwa do orzekania kar dyscypli-

34 Por. P. Wojciechowski (w:) J. Woźnicki (red.), *Prawo...*, s. 762–763.

35 Por. J. Adamczuk, *Postępowanie...*, s. 211; K. Wiak (w:) M. Pyter (red.), *Prawo...*, s. 777 (Autor, komentując dotyczący nauczycieli akademickich art. 141 p.s.w., pisze o nakładaniu kary upomnienia: „jeżeli poczynione ustalenia nie budzą wątpliwości”); D. Mucha (w:) P. Chmielnicki, P. Stec (red.), *Prawo...*, komentarz do art. 214, pkt 2; P. Wojciechowski (w:) J. Woźnicki (red.), *Prawo...*, s. 869.

36 Por. D. Mucha (w:) P. Chmielnicki, P. Stec (red.), *Prawo...*, komentarz do art. 214, pkt 2.

37 Por. S. Patyra (w:) M. Czuryk, M. Karpiuk, J. Kostrubiec (red.), *Prawo...*, s. 296.

narnych, trzeba przyjąć, że podstawowe gwarancje procesowe w postępowaniu przed komisją obowiązują także w postępowaniu przed rektorem³⁸. Oznacza to, że wysłuchiwana osoba ma prawo do odmowy składania wyjaśnień i prawo do odmowy odpowiedzi na poszczególne pytania³⁹, o czym powinna być przed wysłuchaniem pouczona (por. art. 292 ust. 2 w zw. z art. 286 ust. 2 pkt 2 i 3 i art. 316 ust. 1 p.s.w.n. oraz § 27 r.n.a. i art. 386 § 1 k.p.k. w zw. z art. 320 p.s.w.n.). W przypadku nauczycieli akademickich dodatkowo przemawia za tym zawarty w art. 305 p.s.w.n. nakaz odpowiedniego stosowania przepisów k.p.k. „do postępowań w sprawach odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich”, w zakresie nieuregulowanym w ustawie. Przepis art. 305 p.s.w.n. mówi ogólnie o postępowaniach w sprawach odpowiedzialności dyscyplinarnej, nie wyłączając postępowania przed rektorem. Odpowiednik tego przepisu na gruncie regulacji poświęconych odpowiedzialności dyscyplinarnej studentów, czyli art. 320 p.s.w.n., ogranicza już zakres odpowiedniego stosowania przepisów k.p.k. do postępowania wyjaśniającego i postępowania dyscyplinarnego, ale nie podważa to powyższej konstatacji o obowiązywaniu gwarancji procesowych w postępowaniu przed rektorem, a nawet nie stanowi przeszkody do stosowania w tym postępowaniu, w celu usunięcia luki prawnej, gwarancyjnych przepisów k.p.k. w drodze analogii korzystnej dla sprawy.

Ścisła wykładnia językowa wyrażenia „wysłuchanie” wskazuje, że powinno ono przybrać formę ustną. Korzystając z wykładni wypracowanej dla tego samego wyrażenia, a użytego przez ustawodawcę w dotyczącym nakładania przez pracodawcę kar porządkowych, w tym kary upomnienia, art. 109 § 2 k.p., przyjmuje się, że wymóg wysłuchania jest także spełniony wtedy, gdy osoba, której zarzuca się przewinienie, wybierze pisemną formę wyjaśnień (z tym że wybór tej formy należy tylko do tej osoby; nie może być on narzucony przez rektora), jak i wtedy, gdy osoba ta, mając stwo-

rzony ku temu przez rektora warunki, dobrowolnie nie skorzysta z możliwości bycia wysłuchaną⁴⁰. Jakkolwiek stwierdzono powyżej, że upomnienie rektorskie nie jest porządkową karą upomnienia w rozumieniu k.p., niemniej ich regulacja jest podobna (także jeśli chodzi o upomnienie wymierzane studentom, mimo że – inaczej nie nauczyciele akademicy – nie pozostają w uczelni w stosunku pracy) i zakładając spójność systemu prawa, brak jest w tym przypadku powodów, by temu samemu słowu nadawać różne znaczenia w odmiennych ustawach.

Trudno się natomiast zgodzić z poglądem nawiązującym do orzecznictwa dotyczącego art 109 § 2 k.p., że obowiązku wysłuchania przez rektora osoby, która ma być ukarana upomnieniem, nie będzie naruszać powierzenie tego zadania przez rektora innej osobie⁴¹. O ile bowiem w sferze prawa pracy czynności za pracodawcę będącego jednostką organizacyjną może dokonywać osoba lub organ zarządzający tą jednostką albo inna wyznaczona do tego osoba (zob. art. 31 § 1 k.p.), o tyle w postępowaniu przed komisją dyscyplinarną, której uproszczonym odpowiednikiem jest postępowanie przed rektorem, obowiązuje dowodowa zasada bezpośredniości.

Przepisy nie wymagają udokumentowania tego, że przed nałożeniem upomnienia przez rektora zostało dokonane wysłuchanie ukaranego. Ze względu jednak na to, że ukaranie to może podlegać kontroli odwoławczej, wskazane jest, by rektor sporządził z wysłucha-

38 Odmienne, aczkolwiek z wątpliwościami A. Gutkowska, *Upomnienie rektorskie...*, s. 169. W odniesieniu do ujmowanej *in genere* dyscyplinarnej kary upomnienia orzekanej za przewinienia mniejszej wagi por. P. Czarnecki, *Przewinienie dyscyplinarne...*, s. 31.

39 Por. S. Patyra (w:) tamże, s. 296.

40 Por. A. Wiktorowska, P. Wajda (w:) W. Sanetra, M. Wierzbowski (red.), *Prawo...*, s. 141; E. Ura (w:) W. Sanetra, M. Wierzbowski (red.), *Prawo...*, s. 484–485; P. Wąchal (w:) M. Czuryk, M. Karpiuk, J. Kostrubiec (red.), *Prawo...*, s. 203; P. Wojciechowski (w:) J. Woźnicki (red.), *Prawo...*, s. 740–741 i 870; K. Banasik, *Kara...*, s. 126; E. Ura (w:) K.W. Baran (red.), *Akademickie prawo zatrudnienia...*, s. 483. Zob. także wyrok SN z dnia 16 czerwca 1999 r., I PKN 114/99, OSNP 2000, nr 17, poz. 644. Ponadto por. D. Mucha (w:) P. Chmielnicki, P. Stec (red.), *Prawo...*, komentarz do art. 214, pkt 2 (przy czym Autor nie odwołuje się do prawa pracy).

41 Zob. A. Wiktorowska, P. Wajda (w:) W. Sanetra, M. Wierzbowski (red.), *Prawo...*, s. 327; P. Wojciechowski (w:) J. Woźnicki (red.), *Prawo...*, s. 741 i 870; K. Banasik, *Kara...*, s. 126; wyrok SN z dnia 9 kwietnia 1998 r., I PKN 45/98, OSNP 1999, nr 8, poz. 273.

nia notatkę służbową⁴² (wydaje się, że protokół byłby zbyt sformalizowanym dokumentem w tym odformalizowanym postępowaniu⁴³), by w razie potrzeby można było wykazać, że wymóg wysłuchania został dochowany. Celowe może być również sporządzenie i włączenie do akt sprawy notatki, że nauczyciel lub student, wezwany w określony sposób (np. telefonicznie), nie stawiał się w wyznaczonym dniu na wysłuchanie.

Ustanowiony dla studentów przepis art. 312 ust. 1 p.s.w.n. dodaje, że wymierzenie kary upomnienia może być także poprzedzone wysłuchaniem obrońcy studenta. Z użytego w tym przepisie sformułowania „po wysłuchaniu studenta lub jego obrońcy”, a więc sformułowania wykorzystującego alternatywę łączną, wynika, że wysłuchany może być zamiast studenta sam obrońca, jak też student i obrońca mogą być wysłuchani razem (jeśli student o to zawnioskuje, rektor, uwzględniając prawo studenta do obrony, powinien dopuścić udział obrońcy w wysłuchaniu⁴⁴). Trzeba też przyjąć, że obrońcą w postępowaniu przed rektorem, tak jak w postępowaniu wyjaśniającym lub dyscyplinarnym, może być każda osoba wybrana przez studenta, także niezwiązana z uczelnią, jak np. adwokat⁴⁵.

Regulacje przewidziane dla nauczycieli akademickich nie wspominają o udziale obrońcy w postępowaniu przed rektorem, a prawo do korzystania z pomocy obrońcy gwarantują dopiero nauczycielowi, w sprawie czynu którego zostało wszczęte postępowanie wyjaśniające (zob. art. 286 ust. 2 pkt 4 p.s.w.n.). Nie przesądza to jednak o tym, czy nauczyciel może skorzystać z pomocy obrońcy w postępowaniu przed rektorem⁴⁶.

Z tych samych powodów, z których wcześniej przyjęto, że nauczyciel akademicki w postępowaniu przed rektorem ma prawo do odmowy składania wyjaśnień, należy uznać obowiązujące w tym postępowaniu gwarantującej zasady prawa do obrony, włączając w to prawo do obrony formalnej. Można dodać nawet jeszcze jeden istotny argument za takim stanowiskiem (*notabene* jest to też argument za uznaniem prawa do odmowy składania wyjaśnień przez osobę, którą rektor zamierza ukarać upomnieniem, albowiem prawo to jest składową prawa do obrony). W orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego utrwalony jest mianowicie pogląd, że w postępowaniach w sprawach dyscyplinarnych, jako postępowaniach o charakterze represyjnym, mają odpowiednie zastosowanie standardy wyrażone w art. 42 Konstytucji, w tym w jego ust. 2, który stanowi: „Každy, przeciw komu prowadzone jest postępowanie karne, ma prawo do obrony we wszystkich stadiach postępowania [podkr. – R.G.]. Może on w szczególności wybrać obrońcę [...]”⁴⁷. W wyroku z dnia 19 marca 2007 r., K 47/05, Trybunał sformułował tezę o obowiązku ustawodawcy „takiego ukształtowania przepisów regulujących wszelkiego rodzaju postępowania dyscyplinarne [a więc wszelkie postępowania w sprawach dyscyplinarnych, nie tylko postępowania dyscyplinarne *sensu stricto* – przyp. R.G.], by, tak jak w postępowaniu karnym, zapewniały odpowiedni poziom prawa do obrony, w wymiarze materialnym i formalnym”⁴⁸. Tym bardziej więc należy opowiedzieć się za taką interpretacją przepisów, która prawo do obrony będzie uwzględniać. Poza tym niezrozumiałe byłoby to, dlaczego ustawodawca dopuszcza udział obrońcy w postępowaniu w sprawach studentów, a wyklucza go w postępowaniu w zazwyczaj o wiele poważniejszych sprawach nauczycieli akademickich. W sytuacji, gdy upomnienie rektorskie stosowane jest na wniosek rzecznika dyscyplinarnego, odmawianie nauczycielowi akademickiemu prawa do korzystania z pomocy obrońcy w postępowaniu przed rektorem

42 Por. E Ura (w:) K.W. Baran (red.), *Akademickie prawo zatrudnienia...*, s. 489 (Autorka postuluje nawet, by taka notatka potwierdzona była podpisem nauczyciela).

43 Odmienne S. Patyra (w:) M. Czuryk, M. Karpiuk, J. Kostrubiec (red.), *Prawo...*, s. 297.

44 Por. S. Patyra (w:) tamże, s. 296; P. Wojciechowski (w:) J. Woźnicki (red.), *Prawo...*, s. 870.

45 Por. S. Krajnik, *Stosowanie przepisów Kodeksu karnego i Kodeksu postępowania karnego w postępowaniach dyscyplinarnych studentów i doktorantów – wybrane zagadnienia* (w:) J. Pakuła (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym. Nowe prawo – aktualne problemy*, Toruń 2012, s. 173.

46 Tak ostrożnie K. Dudka, *Odpowiedzialność dyscyplinarna oraz zakres stosowania przepisów k.p.k. w postępowaniu dyscyplinarnym wobec nauczycieli akademickich*, „Studia

Iuridica Lublinsia” 2007, t. 9, s. 13. Odmienne K. Kurzępa-Dedo, *Odpowiedzialność...*, s. 426–427.

47 Zob. wyrok TK z dnia 29 stycznia 2013 r., SK 28/11, OTK-A 2013, nr 1, poz. 5, cz. III, pkt 2.3. z przywołanym tam orzecznictwem.

48 OTK-A 2007, nr 3, poz. 27, cz. III, pkt 2.

byłoby dodatkowo nieuzasadnione z uwagi na to, że z takiej pomocy może korzystać nauczyciel akademicki w poprzedzającym postępowanie przed rektorem postępowaniu wyjaśniającym prowadzonym przez rzecznika dyscyplinarnego i niezmiernym jeszcze bezpośrednio do ukarania.

Wyjaśniając sprawę, rektor może ograniczyć się do wysłuchania osoby, na którą zamierza nałożyć karę upomnienia. Nie ma wszakże przeszkód, by podjął także inne proste czynności dowodowe, np. wysłuchanie zawiadamiącego czy pokrzywdzonego⁴⁹, albo zgromadził dodatkowe dokumenty. Chodzi tylko o to, by były to czynności prowadzone w minimalnym zakresie. Jeśli bowiem do udowodnienia winy potrzebne jest przeprowadzenie postępowania dowodowego, rektor powinien skierować sprawę do rzecznika dyscyplinarnego. W związku z tym ograniczeniem środków dowodowych w postępowaniu przed rektorem podniesiono w literaturze, że wiąże się z nim pewne ryzyko arbitralności czy wręcz nietrafności decyzji rektora i postulowano *de lege ferenda*, by wymierzanie kary upomnienia (nauczycielom akademickim) zawsze było poprzedzone przeprowadzeniem postępowania wyjaśniającego przez rzecznika dyscyplinarnego⁵⁰. Owszem, ryzyko takie istnieje, choć nie można nie zauważyć, że rozstrzygnięcia komisji dyscyplinarnej też są obarczone ryzykiem nietrafności, ale nietrafność rozstrzygnięć tak rektora, jak i komisji może być usunięta w postępowaniu odwoławczym. Wysunięty natomiast postulat uzależnienia stosowania upomnienia rektorskiego od wcześniejszego przeprowadzenia postępowania wyjaśniającego wydaje się zbyt daleko idący. Podważałby *ratio legis* instytucji upomnienia rektorskiego, jaką jest uproszczenie i przyspieszenie postępowania w najprostszycy i najlżejszych sprawach dyscyplinarnych. Problem leży nie tyle w konstrukcji

przepisów, ile we właściwym ich stosowaniu. *De lege lata* rektor nie może nałożyć kary upomnienia, gdy występują jakiegokolwiek wątpliwości co do winy sprawcy.

5. Decyzja o nałożeniu kary upomnienia i jej wykonanie

Regulacje p.s.w.n. nie określają formy prawnej, w jakiej dochodzi do ukarania przez rektora karą upomnienia. Przepisy art. 284 ust. 2 i art. 312 ust. 2 mówią tylko o prawie do wniesienia odwołania po „doręczeniu zawiadomienia o ukaraniu”. Wynika z tego, że rektor nie dokonuje jakiegoś ustnego aktu upomnienia⁵¹, ale nakłada tę karę, sporządzając pewien pisemny dokument, o czym ma obowiązek zawiadomić na piśmie ukaranego⁵². Nie ma przy tym przeszkód, by dokument ten rektor sporządził i wręczył ukaranemu zawiadomienie o nim bezpośrednio po przeprowadzonym wysłuchaniu⁵³. Przepisy nie przesądzają także, jaki jest charakter prawny wspomnianego dokumentu o ukaraniu. Wydaje się, że skoro jest on wydawany poza postępowaniem wyjaśniającym i dyscyplinarnym oraz przez organ, który nie należy do organów dyscyplinarnych⁵⁴, nie powinno się go raczej kwalifikować jako orzeczenie⁵⁵ lub postanowienie⁵⁶. Jest to pewna decyzja procesowa podejmowana w postępowaniu w sprawie dyscyplinarnej i właśnie może być tytułowana jako decyzja⁵⁷, choć nie stanowi uchybienia

49 Na celowość wysłuchania pokrzywdzonego wskazuje B. Dudzik (*Status pokrzywdzonego w postępowaniu w przedmiocie odpowiedzialności dyscyplinarnej studentów* (w:) A. Gutkowska (red.), *Odpowiedzialność...*, s. 122.

50 Zob. Ł. Pohl, *Wokół...*, s. 13 i 14. Na ryzyko arbitralności decyzji rektora jako organu jednoosobowego zwracają też uwagę rzecznicy dyscyplinarni i członkowie komisji dyscyplinarnych – zob. R. Giętkowski, *Odpowiedzialność dyscyplinarna nauczycieli...*, s. 30.

51 Odmienne i – jak należy uznać – błędnie M. Wielec (w:) M. Czuryk, M. Karpiuk, J. Kostrubiec (red.), *Prawo...*, s. 290 i 292 (Autor pisze nawet o sporządzaniu protokołu z ukarania).

52 Por. E. Ura (w:) K.W. Baran (red.), *Akademickie prawo zatrudnienia...*, s. 490.

53 Por. D. Mucha (w:) P. Chmielnicki, P. Stec (red.), *Prawo...*, komentarz do art. 212, pkt 3 (z tym że autor – jak się wydaje – dopuszcza tylko taką możliwość).

54 Por. wyrok NSA z dnia 20 stycznia 2012 r., I OSK 2028/11, cyt. wyżej.

55 Odmienne D. Mucha (w:) P. Chmielnicki, P. Stec (red.), *Prawo...*, komentarz do art. 212, pkt 3.

56 Odmienne K. Kurczewska, *Odpowiedzialność...*, s. 482.

57 Por. R. Giętkowski, *Wzory pism i decyzji procesowych sporządzanych w postępowaniach w sprawach dyscyplinarnych nauczycieli akademickich*, wyd. 3, Warszawa 2019, s. 4, <https://www.gov.pl/attachment/e2995490-b47a-4b7f-8fe9-684bf0fee3c7> (dostęp 10.10.2021).

nienadanie temu dokumentowi żadnego tytułu. Podkreślić przy tym trzeba, że nie jest to decyzja administracyjna, bo nie jest wydawana w postępowaniu administracyjnym⁵⁸. Nie powinno się także kwalifikować aktu ukarania nauczyciela akademickiego upomnieniem rektorskim jako czynności z zakresu prawa pracy⁵⁹. Odpowiedzialności dyscyplinarnej nie należy bowiem traktować jako odpowiedzialności z zakresu

mienia o ukaraniu), ale jeden, którego odpis doręczany byłby ukaranemu.

Przepisy nie określają treści decyzji rektora. Przyjmując zaproponowane rozwiązanie i stosując analogię do orzeczenia komisji dyscyplinarnej (por. § 39 ust. 2 i 4 r.n.a. oraz § 23 r.s.), którego odpowiednikiem jest decyzja o nałożeniu kary upomnienia, trzeba uznać, że decyzja ta powinna zawierać następujące elementy:

Rolę zawiadomienia o ukaraniu może pełnić odpis decyzji o nałożeniu kary upomnienia.

prawa pracy. Odpowiedzialność pracownicza związana jest ze stosunkiem pracy jako stosunkiem prawnym o charakterze zobowiązaniowym między pracownikiem a pracodawcą. Odpowiedzialność dyscyplinarna oparta jest tymczasem na mającym charakter publicznoprawny stosunku ustrojowym między daną osobą fizyczną a podmiotem realizującym zadania publiczne, w strukturze którego ta osoba funkcjonuje, zaś treścią tego stosunku są obowiązki służące właściwemu wypełnianiu wspomnianych zadań publicznych⁶⁰.

Co prawda na podstawie przywołanych regulacji rozróznilo jako odrębne dokumenty decyzję o nałożeniu kary upomnienia i zawiadomienie o ukaraniu, ale rolę zawiadomienia może po prostu pełnić odpis decyzji o nałożeniu kary upomnienia. Takie rozwiązanie wydaje się bardziej poprawne z punktu widzenia prawa ukaranego do wniesienia odwołania. Odwołanie przysługuje przecież nie na zawiadomienie o ukaraniu, ale na akt dokonujący ukarania. Rozwiązanie to uprościłoby także postępowanie w sprawie upomnienia rektorskiego – rektor nie musiałby sporządzać dwóch różnych dokumentów (decyzji o ukaraniu i zawiado-

datę i miejsce wydania decyzji, oznaczenie rektora jako organu orzekającego, dane identyfikujące ukaranego, opis zarzucanego czynu, z określeniem miejsca i daty jego popełnienia, rozstrzygnięcie co do winy (uznanie za winnego) i co do kary (nałożenie kary upomnienia), podpis rektora oraz pouczenie o trybie i terminie wniesienia odwołania⁶¹. Wydaje się, że uzasadnienie decyzji nie jest niezbędne, skoro do istoty postępowania dotyczącego upomnienia rektorskiego należy minimum formalizmu i szybkość. Rektor może jednak uzasadnić swoją decyzję ustnie, jeśli ukaranie następuje bezpośrednio po wysłuchaniu nauczyciela akademickiego lub studenta, którego dotyczy postępowanie. Jeśli zaś odrębnie sporządzana byłaby decyzja o ukaraniu i zawiadomienie o ukaraniu, ta pierwsza nie musi zawierać pouczenia o trybie i terminie wniesienia odwołania. W zawiadomieniu byłaby natomiast powtarzana treść decyzji oraz dodawane byłoby wspomniane pouczenie⁶². Wymóg pouczenia wynika z art. 129 § 3 k.p.k., stosowanego – w przypadku nauczycieli akademickich – odpowiednio z mocy art. 305 p.s.w.n., a w przypadku studentów – w drodze analogii na korzyść ukaranego.

58 Por. A. Bocheńska, *Uprawnienia...*, s. 38; E. Ura (w:) K.W. Baran (red.), *Akademickie prawo zatrudnienia...*, s. 491; postanowienie WSA w Opolu z dnia 17 czerwca 2019 r., II SAB/Op 13/19, LEX nr 2682387.

59 Odmienne A. Bocheńska, *Uprawnienia...*, s. 46.

60 Bliżej zob. R. Giętkowski, *Odpowiedzialność dyscyplinarna w prawie...*, s. 65–67 z przywołaną tam literaturą.

61 Por. R. Giętkowski, *Wzory...*, s. 4.

62 Por. E. Ura (w:) K.W. Baran (red.), *Akademickie prawo zatrudnienia...*, s. 490. Na temat wymogu pouczenia por. także S. Patyra (w:) M. Czuryk, M. Karpiuk, J. Kostrubiec (red.), *Prawo...*, s. 297; P. Wojciechowski (w:) J. Woźnicki (red.), *Prawo...*, s. 742 i 872.

Odpis decyzji o nałożeniu kary upomnienia lub zawiadomienie o ukaraniu powinny być doręczone ukaranemu, a w razie upomnienia studenta także organowi reprezentującemu samorząd studencki, albowiem – jak stanowi art. 312 ust. 2 p.s.w.n. – odwołanie do komisji dyscyplinarnej może wnieść oprócz studenta samorząd studencki⁶³. Zgodnie z art. 130 i art. 131 § 1 k.p.k. w zw. z art. 305 p.s.w.n. doręczenie pisma o ukaraniu nauczycielowi akademickiemu winno nastąpić za potwierdzeniem odbioru, a dokonać go może uprawniony pracownik uczelni albo operator pocztowy (jest to standard przyjęty dla doręczania pism, od których daty doręczenia biegną terminy)⁶⁴. W stosunku do studentów ten sposób doręczenia należy wyprowadzić ze stosowanego *per analogiam* § 3 ust. 1 i 2 r.s.⁶⁵

Upomnienie rektorskie nałożone na nauczyciela akademickiego wykonalne jest z chwilą wydania decyzji o jego nałożeniu, co przejawia się w umieszczeniu odpisu zawiadomienia o ukaraniu (ewentualnie decyzji o ukaraniu) w aktach osobowych nauczyciela akademickiego. Świadczy o tym regulacja zawarta w art. 284 ust. 4 p.s.w.n., wedle której odpis zawiadomienia usuwa się z tych akt w przypadku wydania przez sąd pracy, do którego ukarany może się odwołać, orzeczenia o uchyleniu kary upomnienia. Zarządzenia zamieszczenia zawiadomienia o ukaraniu w aktach osobowych dokonuje rektor na podstawie stosowanego *per analogiam* § 51 r.n.a. Z kolei w przypadku studentów, którzy od decyzji o ukaraniu mogą się odwołać do komisji dyscyplinarnej, zastosowanie znajdzie § 32 ust. 1 r.s., zgodnie z którym do teczki akt osobowych studenta włącza się prawomocne orzeczenie dyscyplinarne. Jeśli więc w danej sprawie może zaapać prawomocne orzeczenie,

nie można włączyć do akt osobowych studenta decyzji poprzedzającej je, ale trzeba poczekać do wydania tego orzeczenia. W konsekwencji jeśli zostanie w terminie wniesione odwołanie od decyzji o wymierzeniu kary upomnienia, decyzja ta nie podlega wykonaniu i nie można jej włączyć (ściśle rzecz biorąc – jej odpisu) do akt osobowych. Gdyby zaś odwołanie nie zostało wniesione, po upływie terminu na jego wniesienie decyzja o ukaraniu stałaby się prawomocna (por. *per analogiam* § 25 ust. 5 r.s., dotyczący prawomocności orzeczenia komisji dyscyplinarnej) i należałoby ją włączyć do teczki akt osobowych studenta, stosując w drodze analogii przywołany § 32 ust. 1 r.s.

Zamieszczenie odpisu zawiadomienia o ukaraniu upomnieniem w aktach osobowych ukaranego nie wpływa bezpośrednio na jego sytuację prawną na uczelni. Upomnienie ma przede wszystkim charakter kary honorowej i godzi w dobre imię ukaranego. Jest też swego rodzaju ostrzeżeniem ukaranego, że musi się on liczyć z konsekwencjami kolejnych naruszeń swoich obowiązków. Pośrednio może jednak oddziaływać na status pracownika czy studenta. Fakt ukarania może być przeszkodą w uzyskaniu pewnych korzyści związanych z tym statusem, takich jak np. nagroda rektora czy zajmowanie określonego stanowiska⁶⁶.

6. Zatarcie ukarania

Ukaranie przez rektora, podobnie jak ukaranie przez komisję dyscyplinarną, podlega po pewnym czasie zatarcia, czyli uznanie go za niebyłe⁶⁷. Karę upomnienia nałożoną przez rektora na nauczyciela akademickiego uważa się za niebyłą po roku od dnia doręczenia zawiadomienia o ukaraniu, ale rektor może, z własnej inicjatywy lub na wniosek zakładowej organizacji związkowej reprezentującej nauczyciela (trzeba przyjąć, że jest to wniosek niewiążący⁶⁸), uznać karę

63 Por. P. Wojciechowski (w:) J. Woźnicki (red.), *Prawo...*, s. 871; J.M. Zieliński (w:) H. Izdebski, J.M. Zieliński, *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, Warszawa 2019, s. 454.

64 Por. P. Wojciechowski (w:) J. Woźnicki (red.), *Prawo...*, s. 742.

65 P. Wojciechowski ów sposób doręczenia wywodzi z odpowiednio stosowanego art. 131 § 1 k.p.k., nie zauważając, że zakres odesłania do k.p.k. w art. 320 p.s.w.n. ograniczony jest tylko do spraw nieuregulowanych w odniesieniu do postępowania wyjaśniającego i postępowania dyscyplinarnego wobec studentów (P. Wojciechowski (w:) J. Woźnicki (red.), *Prawo...*, s. 871).

66 Por. np. R. Giętkowski, *Odpowiedzialność dyscyplinarna w prawie...*, s. 268–269 i 272. W przypadku nauczycieli akademickich pełnej niekaralności dyscyplinarnej (w tym niekaralności karą upomnienia) wymaga się np. od członków rady uczelni, rektora i członków senatu (art. 20 ust. 1 pkt 4, także w zw. z art. 24 ust. 1 i art. 29 ust. 4 p.s.w.n.).

67 Por. P. Wojciechowski (w:) J. Woźnicki (red.), *Prawo...*, s. 742; K. Banasik, *Kara...*, s. 129.

68 Por. E. Ura (w:) K.W. Baran (red.), *Akademickie prawo zatrudnienia...*, s. 491.

za niebyłą przed upływem tego terminu (art. 284 ust. 3 p.s.w.n.). W przypadku zaś uznania kary upomnienia za niebyłą, odpis zawiadomienia o ukaraniu usuwa się z akt osobowych nauczyciela akademickiego (art. 284 ust. 4 p.s.w.n.).

że orzeczenie kary upomnienia przez komisję dyscyplinarną, a nie przez rektora, może być następstwem tego, że wcześniej ani rektor, ani rzecznik dyscyplinarny nie rozpoznali prawidłowo, iż dany czyn jest przewinieniem mniejszej wagi⁷¹. Pożądanymi byłyby

Zasady zatarcia ukarania tą samą karą dyscyplinarną, a często nawet za takie same czyny nie powinny być zróżnicowane w zależności od tego, jaki organ ją orzekł.

Nie można nie zauważyć, że powyższa regulacja jest niespójna z unormowaniem zatarcia ukarania karą upomnienia orzekaną przez komisję dyscyplinarną. Taką karę uznaje się za niebyłą po upływie 3 lat od dnia jej wykonania (należy przyjąć, że dniem jej wykonania jest dzień uprawomocnienia się orzeczenia o ukaraniu, gdyż nałożenie tej kary nie wymaga dokonania żadnego późniejszego aktu upomnienia⁶⁹), jeżeli w tym okresie osoba ukarana nie została ponownie ukarana dyscyplinarnie albo skazana przez sąd za umyślne przestępstwo lub umyślne przestępstwo skarbowe, przy czym komisja dyscyplinarna, która orzekła karę, na wniosek ukaranego złożony nie wcześniej niż po upływie 2 lat od dnia wykonania kary, może postanowić o jej zatarciu (art. 300 w zw. z art. 276 ust. 1 pkt 1 p.s.w.n.). Inaczej jest zatem określony dzień, od którego liczy się okres potrzebny do zatarcia ukarania, różna jest długość tego okresu, inne tryby wcześniejszego zatarcia (także z urzędu lub tylko na wniosek), inne podmioty uprawnione do wnioskowania o wcześniejsze zatarcie i różne są możliwości zatarcia ukarania (ustawodawca w art. 300 p.s.w.n. wprowadza pewne ograniczenia).

Nie powinno być tak, że zasady zatarcia ukarania tą samą karą dyscyplinarną, a często nawet za takie same czyny (komisja dyscyplinarna też może stwierdzić przewinienie mniejszej wagi⁷⁰), zróżnicowane są w zależności od tego, jaki organ ją orzekł, zwłaszcza

ich ujednoczenie, najlepiej według reguł z art. 300 p.s.w.n. Obecny stan prawny narusza mającą nawet wymiar konstytucyjny (zob. art. 32 ust. 1 Konstytucji RP) zasadę równości wobec prawa. Uzasadnione mogłoby być tylko przyznanie rektorowi, jako organowi stosującemu upomnienie retorskie, a nie komisji dyscyplinarnej, uprawnienia do decydowania o wcześniejszym zatarciu ukarania tą karą. Problemu tego nie ma natomiast na gruncie regulacji poświęconych studentom. Zgodnie z art. 319 p.s.w.n. zatarcie wszystkich kar dyscyplinarnych następuje po upływie 3 lat od uprawomocnienia się orzeczenia o ukaraniu (lub – *per analogiam* – decyzji rektora o wymierzeniu kary upomnienia), z tym że organ, który orzekł karę dyscyplinarną, może orzec o jej zatarciu na wniosek ukaranego, złożony nie wcześniej niż po upływie roku od uprawomocnienia się wspomnianego orzeczenia (decyzji rektora).

Podsumowując, trzeba stwierdzić, że jakość przepisów regulujących upomnienie rektorskie pozostawia wiele do życzenia. Stosunkowo dużo jest w nich niespójności, niejednoznaczności czy niedpowiedzeń i mogą powodować istotne problemy w praktyce. Z pewnością nie powinny być one zbyt rozbudowane, bo nie odpowiadałoby to charakterowi upomnienia rektorskiego jako uproszczonej formy reakcji dyscyplinarnej, ale można byłoby oczekiwać od ustawodawcy pewnego ich udoskonalenia.

69 Por. K. Banasik, *Kara...*, s. 130.

70 Bliżej zob. tamże, s. 128.

71 Por. tamże, s. 129–130.

Bibliografia

- Adamczuk J., *Postępowanie dyscyplinarne wobec studentów i doktorantów* (w:) A. Szadok-Bartuń (red.), *Nowe prawo o szkolnictwie wyższym a podmiotowość studenta*, Wrocław 2007.
- Banasik K., *Kara upomnienia za przewinięcia dyscyplinarne nauczycieli akademickich*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2020, nr 7–8, s. 123–133.
- Bocheńska A., *Uprawnienia rektora w związku z postępowaniem dyscyplinarnym wobec nauczyciela akademickiego*, „Białostockie Studia Prawnicze” 2020, vol. 25, nr 1, s. 33–47.
- Czarnecki P., *Przewinięcie dyscyplinarne mniejszej wagi w prawie polskim*, „Białostockie Studia Prawnicze” 2017, vol. 22, nr 1, s. 23–34.
- Dudka K., *Odpowiedzialność dyscyplinarna oraz zakres stosowania przepisów k.p.k. w postępowaniu dyscyplinarnym wobec nauczycieli akademickich*, „Studia Iuridica Lublinska” 2007, t. 9, s. 9–24.
- Dudzic B., *Status pokrzywdzonego w postępowaniu w przedmiocie odpowiedzialności dyscyplinarnej studentów* (w:) A. Gutkowska (red.), *Odpowiedzialność dyscyplinarna studentów. Nowe wyzwania, stare problemy*, „Studia Iuridica” 2020, t. 84, s. 114–128.
- Gałągka M. (w:) M. Pyter (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, Warszawa 2012.
- Giętkowski R., *Odpowiedzialność dyscyplinarna nauczycieli akademickich z perspektywy rzeczników dyscyplinarnych i członków komisji dyscyplinarnych*, „Administracja. Teoria – Dydaktyka – Praktyka” 2016, nr 3, s. 24–34.
- Giętkowski R., *Odpowiedzialność dyscyplinarna studentów Uniwersytetu Gdańskiego. Procedury. Przepisy. Orzecznictwo*, Gdańsk 2011.
- Giętkowski R., *Odpowiedzialność dyscyplinarna w prawie polskim*, Gdańsk 2013.
- Giętkowski R., *Wzory pism i decyzji procesowych sporządzanych w postępowaniach w sprawach dyscyplinarnych nauczycieli akademickich*, wyd. 3, Warszawa 2019, <https://www.gov.pl/attachment/e2995490-b47a-4b7f-8fe9-684bf0fee3c7> (dostęp 10.10.2021).
- A. Gutkowska, *Upomnienie rektorskie – kara dyscyplinarna czy porządkowa? Problemy na tle dwuinstancyjności postępowania* (w:) A. Gutkowska (red.), *Odpowiedzialność dyscyplinarna studentów. Nowe wyzwania, stare problemy*, „Studia Iuridica” 2020, t. 84, s. 151–174.
- Krajnik S., *Stosowanie przepisów Kodeksu karnego i Kodeksu postępowania karnego w postępowaniach dyscyplinarnych studentów i doktorantów – wybrane zagadnienia* (w:) J. Pakuła (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym. Nowe prawo – aktualne problemy*, Toruń 2012.
- Kurczewska K., *Odpowiedzialność dyscyplinarna studentów* (w:) S. Waltoś, A. Rozmus (red.), *Szkolnictwo wyższe w Polsce. Ustrój. Prawo. Organizacja*, wyd. 4, Warszawa 2016.
- Kurzępa-Dedo K., *Odpowiedzialność dyscyplinarna nauczycieli akademickich* (w:) S. Waltoś, A. Rozmus (red.), *Szkolnictwo wyższe w Polsce. Ustrój. Prawo. Organizacja*, wyd. 4, Warszawa 2016.
- Mucha D. (w:) P. Chmielnicki, P. Stec (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, LEX/el. 2017
- Oręziak B., *Kilka uwag dotyczących problematyki prawa i postępowania dyscyplinarnego studentów i doktorantów na podstawie ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym*, „Młody Jurysta” 2018, nr 3, s. 18–31.
- Paśnik J., *Odpowiedzialność nauczycieli akademickich oraz studentów w latach 1945–2006* (w:) J. Zieliński (red.), *Studia nad ustrojoznawstwem i administracją. Księga jubileuszowa Profesora Michała Teofila Staszewskiego*, Siedlce 2007.
- Patyra S. (w:) M. Czuryk, M. Karpiuk, J. Kostrubiec (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym po nowelizacji. Komentarz praktyczny*, Warszawa 2015.
- Pohl Ł., *Wokół sporu o adekwatny poziom odczytywania prawa – LEX czy IUS? (Na przykładzie dyskusji o liczbie trybów składania wniosku o wszczęcie postępowania dyscyplinarnego wobec nauczyciela akademickiego obwinionego przez rzecznika dyscyplinarnego o popełnienie przewinięcia dyscyplinarnego mniejszej wagi)*, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny” 2018, nr 3, s. 7–15.
- Tyszcza M., *Odpowiedzialność dyscyplinarna studentów. Problemy stosowania unormowań*, „Problemy Prawa i Administracji” 2011, nr 1, s. 75–94.
- Ura E. (w:) K.W. Baran (red.), *Akademickie prawo pracy. Komentarz do art. 107–158 oraz 196–201a i 226 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym*, Warszawa 2015.
- Ura E. (w:) K.W. Baran (red.), *Akademickie prawo zatrudnienia. Komentarz*, Warszawa 2020.
- Ura E. (w:) W. Sanetra, M. Wierzbowski (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, Warszawa 2013.
- Wąchal P. (w:) M. Czuryk, M. Karpiuk, J. Kostrubiec (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym po nowelizacji. Komentarz praktyczny*, Warszawa 2015.
- Wiak K. (w:) M. Pyter (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, Warszawa 2012.
- Wielec M. (w:) M. Czuryk, M. Karpiuk, J. Kostrubiec (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym po nowelizacji. Komentarz praktyczny*, Warszawa 2015.

- Wiktorowska A., Wajda P. (w:) W. Sanetra, M. Wierzbowski (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym. Komentarz*, Warszawa 2013.
- Wojciechowski P. (w:) J. Woźnicki (red.), *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, Warszawa 2019, s. 451–464.
- Wróblewski J., *Z zagadnień dyscyplinarnych w szkole wyższej*, „Życie Szkoły Wyższej” 1954, nr 12, s. 63–68.
- Zieliński J.M. (w:) H. Izdebski, J.M. Zieliński, *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*, Warszawa 2019.